

Asia: VN/8915/2024

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Onko teillä yleistä lausuttavaa esityskokonaisuudesta?

-

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa palveluprosessista?

-

2. Koetteko alkuhaastattelun järjestämisen määräajan pidentämisen viidestä arkipäivästä kymmeneen arkipäivään kannatettavana?

-

3. Onko täydentävien työnhakukeskustelujen perustuminen asiakkaiden palvelutarpeeseen mielestänne tarkoituksenmukaista?

-

4. Näettekö nykyisestä muistutuskäytännöstä luopumisen ja työnhaun voimassaolon päättyminen ensimmäisestä asioinnin laiminlyönnistä kannatettavana?

-

5. Koetteko työllistymissuunnitelmien sisältöjen määrittelyn olevan palveluprosessin toimivuuden kannalta oleellisia?

Tämän osion vastaukseen viitataan kohdissa Työnhakuvelvollisuus 1, 2, 3 ja 4.

Työllisyysuunnitelmien sisältöjen määrittely palveluprosessien toimivuuden kannalta on ensiarvoisen tärkeää erityisesti sellaisten henkilöiden osalta, joilla ei ole perusasteen, sitä vastaavan oppimäärään tai yleissivistävän koulutuksen lisäksi muuta koulutusta tai tutkintoa, toisin sanoen

henkilöt, joilla ei ole ammatillisia valmiuksia antavaa tutkintoa. Erityisesti perusasteen varassa olevien työllisyysaste on kansainvälisestikin ollut jyrkässä laskussa, kun yhä useammassa työtehtävässä vaaditaan yhä korkeampaa osaamista. Vastaavaa käytettiin perusteena myös oppivelvollisuuden nostossa ja oppivelvollisuuden laajentamisessa. Perusasteen varassa olevia olisi välttämätöntä ohjata ennen muuta opintoihin, sillä työllistyminen ilman vähintään toisen asteen tutkintoa tai muuta pätevyyttä käy yhä hankalammaksi. Työllisyysaste-erot perusasteen ja ammatillisen koulutuksen suorittaneiden välillä ovat jo kymmeniä prosentteja ja trendinomaisesti kasvussa. Matala koulutustaso keskittyy erityisesti maahanmuuttajataustaisiin poikiin, ja maahanmuuttajataustaisten työllistyminen on sekin erityisen hankalaa, jolloin tämän ryhmän ohjaamista vain työnhakuun ei voi pitää perusteltuna. Kun huomioidaan pelkän perusasteen varassa olevien henkilöiden työllisyysasteen kehitys, voidaan todeta, että ohjaaminen koulutukseen olisi potentiaalisesti erityisen vaikuttavaa. Samalla tulisi harkita edelleen myös koulutukseenhakuvelvoitteen piirissä olevien nuorten osalta luopumista siitä, että työhaulla voitaisiin kompensoida koulutukseenhakuvelvoitetta. Merkittävänä riskinä on, että lyhyet, vähäisiä tuloja tuottavat ja epäsäännölliset työjaksot korvaavat tutkinnon suorittamisen jälkeisen vakaamman ja pysyvemmän työllistymiskehityksen.

6. Koetteko asiakkaiden palveluprosessiin sisältyvien asiakastapaamisten sisältöjen määrittelyn olevan palveluprosessin toimivuuden kannalta oleellisia?

-

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa työnhakuvelvollisuutta koskevista muutoksista?

Viitaten vastaukseen "Palveluprosessi" kohta 5: Työnhakuvelvollisuutta tulisi voida entisestään alentaa harkinnanvaraisesti tai työnhakuvelvollisuus tulisi voida jättää kokonaan asettamatta harkinnanvaraisesti tai säännönmukaisesti silloin, kun henkilö ei ole nuoren henkilön koulutukseenhakuvelvoitteen piirissä, henkilöllä ei ole ammatillisia valmiuksia antavaa tutkintoa tai henkilön korkein koulutusaste on perusaste tai siihen rinnastettava oppimäärä ja hän opiskelee omaehtoisesti työttömyysetuudella tuettuna ammatilliseen perustutkintoon johtavassa koulutuksessa. Työnhakuvelvoitteen alentaminen harkinnanvaraisesti entisestään tai työnhakuvelvoitteen kokonaan asettamatta jättäminen pelkän perusasteen varassa tai ilman ammatillisia valmiuksia antavaa tutkintoa olevien henkilöiden osalta olisi edellä kuvatuissa tilanteissa linjassa nuoren henkilön velvollisuuteen hakea koulutuspaikkoja työttömyysetuuden maksun edellytyksenä.

2. Näettekö, että alennetun työnhakuvelvollisuuden asettamisen yhteydessä arvioitavissa seikoissa on huomioitu oleelliset tekijät?

Viitaten vastauksiin "Palveluprosessi" kohta 5 sekä "Työnhakuvelvollisyys" kohta 1: Mikäli henkilö ei ole nuoren henkilön koulutukseenhakuvelvoitteen piirissä, hänellä ei ole ammatillisia valmiuksia antavaa tutkintoa tai henkilön korkein koulutusaste on perusaste tai siihen rinnastettava oppimäärä ja hän opiskelee omaehtoisesti työttömyysetuudella tuettuna ammatilliseen perustutkintoon johtavassa koulutuksessa, tulisi työnhakuvelvollisuuden alentamisen edelleen tai kokonaan asettamatta jättämisen olla säännönmukaista tai vähintään harkinnanvaraista.

3. Tukeeko työnhakuvelvollisuutta koskevan sääntelyn yksinkertaistaminen ja tietyistä poikkeuksista luopuminen työnhakuvelvollisuuden tarkoituksenmukaista asettamista?

Ks. Vastaukset kohdista "Työnhakuvelvollisuus" 1 & 2.

4. Työnhakuvelvollisuuden ehdotettavat muutokset tuovat tietyt asiakasryhmät (esim. osa-aikatyössä olevat sekä henkilöt, joilla on tiedossa myönteinen muutos työnhaun tilanteeseen) yleisen työnhakuvelvollisuuden alentamisen kriteerien piiriin. Näettekö tämän kannatettavana?

Ks. Edelliset vastaukset kohdasta "Työnhakuvelvollisuus".

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa työtarjouksiin tehtävistä muutoksista?

-

2. Tukeeko työtarjouksiin heti työnhaun alusta alkaen ehdotettava velvoittavuus työllistymistä ja työtarjousmenettelyn tarkoituksenmukaista toimeenpanoa?

-

3. Selkeyttääkö työtarjouksiin ehdotetut muutokset kokonaisuutena työtarjouksia koskevaa sääntelyä?

-

1. Onko teillä lausuttavaa työnhakijalle tai työvoimaviranomaiselle ehdotetusta velvollisuudesta työnhakuprofiilin laatimiseen ja julkaisemiseen palvelualueella?

Työnhakuprofiilin luomisen ja julkistamisen tekeminen velvoittavaksi tulee toteuttaa niin, että turvataan yksilön oikeus päättää, mitä tietoja julkaistaan, ja samalla tarjottava riittävästi informaatiota siitä, mihin tietoja käytetään. Yhdymme esityksen arvioon siitä, että kohtaantoa parantamaan käytettävä tekoälyjärjestelmä olisi EU:n tekoälyasetuksessa tarkoitettu korkeariskinen järjestelmä.

Työnhakuprofiilien tietojen laatu ja esimerkiksi osaamisten yhdenmukainen kuvaaminen olisi tietojen hyödynnettävyyden (sekä työnantajan näkökulmasta että mahdollisen tekoälyn käytössä) olennaista. Olisikin tärkeää varmistaa, että profiilin tietojen täyttöön olisi tarjolla riittävästi tukea ja ohjausta.

Esityksessä jää epäselväksi, miten työnhakuprofiilien käsittelyssä hyödynnettävä tekoälyjärjestelmä linkittyy laajassa yhteistyössä rakennettavaan, Jatkuvan Oppimisen Digitaalisen palvelukokonaisuushankkeen Osaamispolku-palveluun. Osaamispolussa on tarkoitus tarjota mahdollisuutta käyttäjille tuoda Osaamispolun käyttäjäprofiiliin tietoja työnhakuprofiilista, ja tähän palveluun kehitettävän tekoälyn olisi tarkoitus suositella käyttäjille koulutus- ja työmahdollisuuksia, eli toteuttaa jotakuinkin samanlaista palvelua kuin esityksessä on kuvattu. Näemme, että etenkin digitaalisten palveluiden kehittämistyössä varmistetaan synergia ja koherenssi jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palveluja rakennettaessa, eikä rakenneta rinnakkaisia ja käyttäjän kannalta hankalasti toisistaan erotettavia palveluita.

2. Onko teillä lausuttavaa työnhakijoiden työnhakuprofiilissa olevien henkilötietojen (koulutus, työkokemus, muu osaaminen ja työtoiveet) julkaisemisvelvollisuudesta ehdotetussa muodossa julkisena tietopalveluna?

-

3. Onko teillä lausuttavaa työnhakuprofiilien tietovarantoa koskevista muutoksista?

-

4. Onko teillä muuta lausuttavaa palvelualustaa tai työnhakuprofiileja koskeviin muutoksiin?

-

1. Onko teillä lausuttavaa koulutusta vailla olevia nuoria koskevista muutoksista? Erityisesti Opetushallitusta ja Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskusta pyydetään muun ohella arvioimaan esitettyjen muutosten kohderyhmien suuruutta, koska työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ole ollut käytettävissään tähän tarvittavia tilastotietoja.

Työttömyysturvalaki 13 a § Haettavat opinnot ehdotus: Työllistymissuunnitelmassa ja sitä korvaavassa suunnitelmassa voidaan lisäksi sopia hakemisesta: 1) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisiin opintoihin, joiden tavoitteena on ammatillisen perustutkinnon osan suorittaminen;

[...]

4) työnantajan kanssa yhteishankintana hankittuun tai vastaavalla tavalla järjestettyyn työvoimakoulutukseen tai muuhun vastaavaan koulutukseen. Koulutukseen hakeutumiselvöllisyyttä ei voi täyttää hakeutumalla muuhun työvoimakoulutukseen kuin mitä tarkoitetaan 2 momentin 4 kohdassa

Ehdotuksen yllä olevia kohtia tulisi selkeyttää. Esityksestä jää tällaisenaan epäselväksi se, täyttääkö työvoimakoulutuksena toteutettava valtionosuusrahoitteinen ja tutkinnon osan suorittamiseen tähtäävää työvoimakoulutus nuoren henkilön koulutukseenhakuvelvoitetta vai ei. Valtionosuusrahoitteinen ammatillinen työvoimakoulutus on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaista koulutusta, jonka tavoitteena voi olla ammatillisen perustutkinnon osan suorittaminen. On haastavaa löytää relevanttia perustelua siihen, miksi muu kuin työvoimakoulutuksena toteutettava ammatillisen perustutkinnon osatavoitteinen koulutus täyttää koulutuksen hakuvelvoitteen ehdot mutta työvoimakoulutuksena toteutettava ammatillisen perustutkinnon osatavoitteinen koulutus ei.

2. Onko teillä lausuttavaa työttömyysturvaseuraamuksia koskevista muutoksista?

-

3. Onko teillä lausuttavaa muista työttömyysturvamuutoksista?

-

1. Onko teillä lausuttavaa työllisyysvaikutusarvioihin?

-

2. Onko teillä lausuttavaa liittyen työvoimaviranomaisvaikutuksiin?

-

3. Onko teillä lausuttavaa muista vaikutusarvioista?

-

Muuta lausuttavaa?

-

Mähönen Mikko
Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus